

PARTICIPACIJA DECE U KONTEKSTU KLIMATSKIH TEMA

Jelena Vranješević

Filozofski fakultet Univerziteta u Beogradu

Jelena.Vranjesevic@f.bg.ac.rs

Radionica: Klimatske promene i deca u Srbiji, 28 – 29.07.2025.

Zašto je participacija važna?

Šta kažu odrasli?

Oni koji se bave obrazovanjem nekako su zaboravili važnu vezu između nastavnika (odraslih) i učenika (dece). Slušamo spoljne eksperte koji nam govore šta da radimo i zbog toga zaboravljamo blago u sopstvenom dvorištu – učenike (decu) (Soo Hoo, 1993).

Šta kažu deca?

- *Možete da tražite da čujete mišljenje dece o svemu, jer ona su deo društva. Ona su direktno uključena u razne oblasti, ali nikada o njima nisu pitana („Kids these days...“, 1999)*

Deca kao eksperti za sopstveno iskustvo

- *Voleo bih da pokušate sa shvatite našu tačku gledišta i da pišete o onome što mi vidimo kao uspeh, a ne samo da nas merite svojim aršinima („Kids these days...“, 1999).*

Opasnost od odraslocentričnih projekata (istraživanja)

Participacija dece – ključna pitanja

- Na koji način uključiti decu u projekte/istraživanja, a da to bude:
 - a) Primereno njihovim razvojnim mogućnostima
 - b) U njihovom najboljem interesu
- Kako razlikovati pravu od lažne participacije?

Kriterijumi za razlikovanje prave participacije od kvaziparticipacije

- Nivo akcije/projekta/istraživanja
- Nivo vrednosti/stavova odraslih
- Nivo metodologije

Nivo vrednosti/stavova odraslih

- Iskrenost odraslih u pogledu organizacione strukture i raspodele moći u svim fazama projekta.
- Inkluzivnost
- Nediskrimintivnost
- Informisanost dece, informisani pristanak i informisano mišljenje
- Dečje mišljenje se uzima ozbiljno i tretira se ravnopravno sa mišljenjem odraslih
- Participacija je dobrovoljna
- Zajedničko odlučivanje: kooperativni vs. hijerarhijski model moći

Nivo akcije/projekta/istraživanja

- Treba da bude relevantna za decu
- Treba da bude povezana sa dečjim svakodnevnim iskustvom
- Realistička očekivanja odraslih od dece u skladu sa njihovim razvojnim mogućnostima, specifičnim iskustvima, kontekstom
- Projekat/akcija treba da imaju jasne ciljeve o kojima su deca informisana, razumeju ih i složili su se sa njima
- Projekat/akcija treba da bude u najboljem interesu dece, tj. da doprinosi poboljšanju njihovog položaja i da promoviše njihova prava

Nivo metodologije

- Decu treba uključiti što ranije, najbolje od samog početka projekta/akcije
- Učešće dece treba da ima jasne ciljeve, jasna pravila i podjelu odgovornosti. Pravila se uspostavljaju kroz dijalog i mogu da se menjaju
- Ukoliko znanja i veštine dece u određenoj oblasti nisu dovoljno razvijene, treba im omogućiti dodatne edukacije terenice za sticanje tih znanja/veština

-
-
- Fleksibilnost - način na koji će deca biti uključena se menja i razvija u saradnji sa decom
 - Struktura sastanaka, mesto za sastanke, jezik koji je prilagođen deci
 - Razvijanje strategija održivosti, tj. strategija kojima će se deca osnaživati da preduzimaju samostalne inicijative

*Ako nas dečja pronicljivost i dalje
iznenaduje, to znači da ih ne
uzimamo za ozbiljno.*

Januš Korčak